

सिकाइ निरन्तरता
अभियान

टेलिफोनमा आधारित शिक्षणसिकाइ

सन्दर्भ :

भौतिकरूपमा विद्यालयको कक्षाकोठामा उपस्थित भएर शिक्षणसिकाइ कार्य गर्न नसकिएको विभिन्न विपद्का अवस्थामा साधारण टेलिफोन वा मोबाइल फोनको प्रयोग गरी वैकल्पिक सिकाइको अवधारणा र प्रयोगलाई अगाडि बढाउन सकिन्छ । टेलिफोनमा आधारित शिक्षणसिकाइअन्तर्गत निम्नलिखित प्रकारका शिक्षणसिकाइलाई कार्यान्वयन गर्न सकिन्छ । जस्तै :

- टेलिफोनमार्फत् शिक्षणसिकाइ: शिक्षकले अभिभावक वा विद्यार्थीलाई टेलिफोनमार्फत् सिकाइ क्रियाकलाप प्रदान गर्ने,
- सन्देशमार्फत् शिक्षणसिकाइ: शिक्षकले अभिभावक वा विद्यार्थीलाई एस.एम.एस.मार्फत् सिकाइ क्रियाकलाप प्रदान गर्ने,
- टेलिफोन वृक्षमार्फत् शिक्षणसिकाइ: शिक्षकले 'क' विद्यार्थीलाई बताएको क्रियाकलाप, पाठ वा सिकाइ सारलाई 'क' विद्यार्थीले अन्य पाँच विद्यार्थीलाई टेलिफोनमार्फत् सिकाउने,
- टेलिफोन कार्यशाला गरी शिक्षणसिकाइ: टेलिफोन कार्यशाला गरी शिक्षकले एकै पटकमा ६ जनासम्म विद्यार्थीलाई पठनपाठन गर्ने,
- मोबाइल मिसकलमा आधारित शिक्षणसिकाइ: विद्यार्थीले सिकाइका क्रममा शिक्षकको आवश्यकता पर्नासाथ मोबाइलमा मिस कल दिने र शिक्षकले तत्काल टेलिफोनमार्फत् सिकाइ क्रियाकलाप प्रदान गर्ने वा विद्यार्थीको प्रश्नको उत्तर दिने ।

महत्त्व :

बहुसूचक सर्वेक्षण, २०१९ अनुसार नेपालका ९६.२ प्रतिशत घरघुरीमा टेलिफोनको पहुँच रहेको हुँदा वैकल्पिक शिक्षामा पहुँच तथा प्रभावकारी बनाउन टेलिफोनमा आधारित शिक्षणसिकाइ महत्त्वपूर्ण छ । साथै दैलेखका केही पालिकामा यो प्रभावकारीरूपमा प्रयोग हुँदै आएको पनि छ । मुख्यतया: निम्नलिखित कारणले टेलिफोनमा आधारित शिक्षणसिकाइ महत्त्वपूर्ण मानिन्छ । जस्तै :

- सिकाइलाई बालकेन्द्रित गरी दिगो र परिणाममुखी बनाउन सहयोगी हुन्छ,
- सिकाइको अवसर सबैलाई समानरूपमा प्रदान गर्न सकिन्छ । वैयक्तिक शिक्षणसमेत हुने हुँदा विशेष गरी कमजोर विद्यार्थीको सिकाइमा सबलता प्राप्त हुन्छ,
- विद्यार्थीमा आवश्यक अन्तरव्यक्ति सञ्चार सिप र टेलिफोन प्रविधिको उचित प्रयोगसम्बन्धी सिप हासिल हुन्छ,
- सिकाइलाई प्रविधिमैत्री बनाउँदै दुर्गम भेकमा बसोबास गर्ने विद्यार्थीहरूलाई समेत शिक्षण गर्न सकिन्छ,
- शिक्षक र विद्यार्थीबिच सकारात्मक र सुमधुर सम्बन्ध स्थापित हुन्छ । यस कारण यो सिकाइ सरल र रुचिपूर्ण हुन्छ ।

प्रभावकारी प्रयोग :

- टेलिफोनमा आधारित शिक्षणसिकाइका लागि शिक्षक तथा अभिभावकहरूलाई प्राविधिक रूपमा सहयोग र अभिमुखीकरण गर्ने,
- हरेक विद्यालयले अनिवार्य सियुजी सर्भिसमा दर्ता गर्नका लागि आवश्यक समन्वय गर्ने । स्थानीय तहले सोका लागि प्रेरित गर्ने तथा आवश्यक सहयोग उपलब्ध गराउने । विस्तृतमा विद्यालय सञ्चार सञ्जालीकरण कार्यविधि हेर्नुहोस् ।

https://cehrd.gov.np/file_data/mediacenter_files/media_file-1-1136122789.pdf

नेपाल सरकार
शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय
शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र

SMC Federation of Nepal

Nepal
Education Cluster
नेपाल शिक्षा समूह

- सिकाइ क्रियाकलापहरू निर्माण गरी सो कार्यान्वयनका लागि कार्य तालिका बनाउने,
- आवश्यक रूपमा विद्यार्थी तथा अभिभावकको सहयोग लिने गरी टेलिफोन वृक्षमार्फत् शिक्षण अभ्यासको प्रयोग गर्ने,
- हरेक विद्यार्थी तथा साना बालबालिकाका हकमा अभिभावकलाई घरमा गरेका क्रियाकलापको अभिलेखीकरण गरी कार्यसञ्चयिका र पोर्टफोलियो निर्माण गराउन प्रेरित गर्ने,
- बालबालिकाले गरेका क्रियाकलापहरू एक आपसमा र शिक्षकलाई देखाउने र पृष्ठपोषणको परिपाटी विकास गर्न सामाजिक सञ्जाल तथा समुदायमा साना समूहको प्रयोग गर्ने ।

पहुँच :

- हरेक घरधुरीमा सहजीकरण गर्ने एक जना अभिभावक तोक्ने,
- तोकिएको अभिभावक घरमा नहुँदा पनि बालबालिकालाई सिकाइ क्रियाकलाप पुग्ने गरी वैकल्पिक अभिभावक वा छिमेकी पनि तोक्ने,
- हरेक घरमा सिकाइ कुनाको स्थापना गर्न प्रेरित गर्ने र सकेसम्म आवश्यक हुनासाथ शिक्षकलाई सम्पर्क गर्न मिल्ने गरी टेलिफोनमा पहुँच सुनिश्चित गर्ने,
- सबै अभिभावकलाई विद्यालयले नेपाल टेलिकमको सियुजी सर्भिसमा दर्ता गर्ने । यस सेवाअन्तर्गत CUG भित्र असीमित कुराकानी गर्न सकिने भ्वाइस सेवा, शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्रको वेबसाइट <https://learning.cehrd.edu.np> चलाउन पाँच जिबी डाटा सेवा र बल्क एस.एम.एस. सुविधा उपलब्ध छ ।

विस्तृतमा: <https://www.ntc.net.np/post/paathshala-cug-sim-distribution>

- टेलिफोनबाट सञ्चालन गर्न सकिने पूर्व प्राथमिकदेखि कक्षा ८ सम्मका बालकेन्द्रित क्रियाकलापका उदाहरणहरू निम्नलिखित वेबसाइटमा उपलब्ध छन् :

<https://learning.cehrd.edu.np>

<https://www.unicef.org/nepal/ne/avivawak>

आवश्यक सिप :

टेलिफोनमा आधारित शिक्षणलाई प्रभावकारी बनाउन शिक्षकमा निम्नलिखित आधारभूत ज्ञान तथा सिप हुनुपर्छ । जस्तै :

- टेलिफोनमा आधारित सञ्चार सिप
- टेलिफोनमा आधारित शिक्षणसिकाइसँग सम्बन्धित आधारभूत ज्ञान
- सिकाइलाई प्रभावकारी र अन्तरक्रियात्मक बनाउने सिप
- सिकारुको इच्छा, रुचि, क्षमता तथा योग्यता, प्रवृत्ति र पूर्वज्ञानको न्यूनतम पूर्वानुमान
- पाठ्यक्रममा निर्दिष्ट तहगत सक्षमता र कक्षागत सिकाइ उपलब्धिको ज्ञान
- सिकाइ सिप, रचनात्मक सोच सिप र प्रयोग सिप ।

नेपाल सरकार
शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय
शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र

SMC Federation of Nepal

